

Pitkä ikä, eletyt vuosikymmenet, saati vuosisata, tuo melkein poikkeuksetta elämäkokemusta, mutta aina ei kokemus jalostu elämänviisaudeksi. Kustaa Lipponen, joukostamme poistunut vanhus, ettei vain Oulun miehistä vanhin, vanhimus velimies, kuten kai sanoisi sanatahuri Tuomo Itkonen, kuului näihin elämänoppineisiin. Hänestä voisi kirjoittaa muistokirjoituksen monen teeman mukaan, ja on jo kirjoitettukin. . .

Ylivoimaisen ikäennätyksenä takia Kustaa Henrik Lipponen oli auttamattomasti viimeinen 1800-luvun käsityöläinen Oulussa, joka edusti katkeamatomana jatkunutta perinteistä miehestä mieheen opetettua käsityötaitoa. Hänen taustansa ko-

konaisuudessaan on vielä tutkimatta, siihen on paraikaa paneutumassa ystäväni Martti Wiljakkala, mutta paitsi että tiedetään, että Kustaa Henrik Henrikinpoika oli vaunumäärätoisessa polvessa, saanut oppinsa ajokaluntekijänä, ja minä kaikkena olikaan, isältäään Heikki Lipposelta, on ilmeistä, että käsitaito, oivallukset ja ajatuksen selkeys olivat sitäkin vanhempi sukuperintö. Mistähän peräisin kansankielessä säilynyt hokema "Könni Ilmajoelta ja Lipponen Lumijoelta".

Kaupunkiloissa on melko harvinaista, että ihminen asuu ja tekee koko elämäntyönsä samassa talossa. Kustaa syntyi, kuten hän ehti monta kertaa vieraalleen osoittaa, samassa huo-

Kustaa Lipponen kotonaan 95-vuotispäivänään viime syksynä: Maija Bäckström ja Ouluseuran kukat. Vasemm. Oulu-

Selskapin R. S. Hiltunen, sohvassa Hannes Raumala ja Elli Lipponen. Kaikilla oli niin lysti.

neessa, jossa asui viimeiset vuosikymmenensä. Se oli jo isä-Heikin rakentama entinen verstaahuone, johon ja josta kokonaiset vaunut oli saattanut ajaa sisälle ja ulos. Lipponen talo Torikatu 39 on joskus jo pitkästi toistasataa vuotta sitten saanut suurinpiirtein nykyisen asunsa. 70-luvun alussa pani siinä pystyyn verstaansa Henrik Lipponen, ja viimeisenä siinä jatkoi ammattia ammattina Kustaa. Kun sitten aika oli ajanut ajokaluntekijän ohi, Kustaa Lipponen lopetti. Mutta ei hänellä silti mennyt sormi suuhun, vaan ehti hän kunnostautua monenmoisena puuseppänä, mm. saada mainetta suksiseppänä. Hän oli niitä, joiden aina piti jotain värkätä. Ei ole monta vuotta siitä, kun tapasin Kustaa Lipponen pienestä työpajastaan, ja puukon piti olla käsillä aivan äskeisinäkin aikoina. Jollei olisi tullut sitä pyöräturmaa, joka vioitti sormia, olisi tullut jälkeä vielä pitempään.

Tiedetty on Kustaa Lipponen musikaalisuus, joka taakse jääneenä talvena tuli uudelleen puheeksi, kun Martti Wiljakkala palasi lempaiheeseensa: vanhat oululaiset kanteleentekijät. Lipponen ehti tehdä toistasataa kannelta, joita on Amerikkoja myöten. Tämän taidon hän oppi sedältään Juho Lipposelta, jonka nimi on ollut turhanpäiten unohtuksissa, mutta nyt uudelleen kirkastettu. Mestari alallaan. Jo joskus rippikouluissäs-

teki Kustaa ensimmäisenä. Jo sitä ennen oli sama oppi siinä piirissä annettu monelle muullekin, toisille kanteleen tekemisessä, toisille soittamisessa, joillekin molemmissa. Aavistelen että esimerkiksi isäni, joka varttui koulupojasta mieheksi Torikatu 39 piirissä neljän luvun aikana, oppi molemmat taitonsa Juho Lipposelta. Aapo Similällä, joka asui talossa juuri vähä ennen kuin vapaussodan jälkeen muutti kirjansa pois kotikaupungistaan, on saattanut olla oppilassuhde lisäksi Kustaaseen, paljon nuorempia kun oli. — Myöhemmin pitkän elämänsä aikana Kustaa Lipponen kokeili muidenkin soittokoneiden rakentamista, ja onnistui myös. Seinällä on kaikkiaan yhdeksän erilaista instrumenttia.

Parhaiten kai Kustaa Lipponen viime vuosina tuli oululaisille tutuksi muistajana, historiallisten tapahtumien — jos vähemmän historiallistenkin — ja perimätiedon, tapakulttuurin jien. tallettajana ja kertojana ja siinä vielä korostetusti oulun kielen tallettajana. Matti Pääkösen yli 30 tuntia nauhalla ja eräiden muidenkin talletukset ovat aarre tutkijoille.

Kustaa Lipponen luona oli hauska käydä, tiesi varmasti olevansa tervetullut. Huomasi suorastaan tuottavansa pettymyksen, jos meni kysymään vain yhtä määrättyä asiaa ja lähti sitten omiin kiireisiinsä. Vanhalla ei olisi ollut kiirettä.

Joskus ja useinkin oli sellainen tunne, että oli tavannut ihmisen, joka oli nähnyt esim. itämaisen sodan murheellisiin kokemuksiin liittyvän englantilaismaihinnousun Oulussa 1854. Niin länsäolleen näkö- ja kuulokulmasta Lipponen tapahtuman oli kertonut. Osannut kertoa. Näin myös monissa merimiesjutuissa, vaikka kertoja itse ei ollut merillä ollutkaan. Kustaalla oli myös leikkisä mieli ja hyvä komiikan taju, sellainen, jota Alexis-vainaakin aikanaan ylisti. Muistan ensimmäisen keskustelumme, joka on nauhalla vieläkin, roikkumisista kirkontornissa — juttuja, jotka kyllä pikeminkin puistattavat kuin nauhattavat. Tiernapojista ja kaikenlaisista muistakin spektaakkeleista oli usein puhetta. Lipponen "poikien" kanssa oli aina lysti jutella: isä Lipponen ja kaksi kutakelpoista aikamiespoikaa, Heikki ja Eino. Ja pojat muistavat kohta suuren osan siitä, mitä isä kertoi. Viime vuonna sattui tietysti silloin tällöin niinkin, että isävanhan muisti hieman viksahti. Pojat silloin hiljaisella äänellä leppeästi myhäillen oikaisivat, vieraalle ainakin, joskus leikkisästi isälleenkin, joka ei ollut paha inttämään.

Niin poistui kokonainen aika-kausi ellei kaksikin Vanha on mennyt viisaan hyvin ansaittuun lepoon. Perinteiset arvot Torikatu 39:ssä, talossa kuin museo Matilan museotalon kort-

telinpuolikkaan toisella kulmalta, säilyvät kuitenkin kunniaissa. Kertomisen idea elää, myös uusissa sukupolvissa. . . Mielen on näinä aikoina kuitenkin usein täyttänyt haikeus. Niin myös lämpimänä toukokuun toisena, kun linnut vanhan "Stooleporin" puistossa lauloivat lähtövirtta ja kannel soi